

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
TEISĖS GRUPĖ

IŠVADA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SPECIALIŲJŲ ŽEMĖS NAUDOJIMO SĄLYGŲ
ĮSTATYMO NR. XIII-2166 53 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO,
LIETUVOS RESPUBLIKOS STATYBOS ĮSTATYMO NR. I-1240 27 IR 27¹ STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ
NUSIŽENGIMŲ KODEKSO 589 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
(TOLIAU VISI KARTU – PROJEKTAI)
(TAP NR. TAP-23-1040, TAP-23-1041, TAP-23-1042) (TAIS NR. 23-33894(3), 23-11082, 21-
33895(3))**

2023-08-21 Nr. NV-2110

Vilnius

Įvertinę Projektų atitiktį įstatymams, Vyriausybės nutarimams bei teisės technikos reikalavimams, teikiame šias pastabas ir pasiūlymus:

Dėl Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo Nr. XIII-2166 53 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Projektas)

1. Teisinio pagrįstumo stokoja siūlomas nustatyti teisinis reguliavimas, pagal kurį Projekto 1 straipsnyje (keičiamo įstatymo 53 straipsnio 2 dalies 13 punkte, 3-4 dalyse, 7 dalyje) siūloma, kad atitinkamą tvarką nustatytų *energetikos ministras ir Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos viršininkas*. Projektų rengėjas turėtų įvertinti, ar neužtektų, kad atitinkamas tvarkas pagal ministro valdymo sritį tvirtintų energetikos ministras, o projektai pagal teisės aktų rengimo tvarką turėtų būti derinami su atsakingomis institucijomis (tai poįstatyminio teisinio reguliavimo dalykas, todėl įstatyme jo nebūtina aprašyti – tik atskleisti nurodytą mechanizmą Projektų aiškinamajame rašte).

2. Projekto 1 straipsnyje (keičiamo įstatymo 53 straipsnio 5 dalyje) nurodoma, kad „*Licencijos turėtojo šio straipsnio 4 dalyje nurodyto vertinimo atlikimo paslaugos kainą nustato energetikos ministras*“. Projektų aiškinamajame rašte turėtų būti pagrįstas siūlomas nustatyti teisinis reguliavimas ir detalizuota, kokios paslaugos tai bus ir kodėl jų kainą turi nustatyti energetikos ministras, taip pat kokiais principais nurodytą kainą ministras nustatys. Be to, nurodytas teisinis reguliavimas neatitinka teisinio aiškumo principo, t. y. pagal siūlomą nustatyti įstatyminį teisinį reguliavimą neaišku, kas būtų užsakovas tokios paslaugos, tarp ko būtų sudaroma paslaugų teikimo sutartis (kaip ji galėtų būti kvalifikuojama). Taip pat Projektų rengėjas turėtų įvertinti ir atskleisti, kaip siūlomas nustatyti teisinis reguliavimas dera su Civilinio kodekso 6.295 ir 6.716-6.723 straipsniais, prireikus – koreguoti siūlomą nustatyti įstatyminį teisinį reguliavimą.

3. Projekto 1 straipsnyje (keičiamo įstatymo 53 straipsnio 7 dalyje) siūlomas nustatyti teisinis reguliavimas turėtų būti įvertintas šiais teisiniais aspektais:

3.1. nurodoma, kad Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija sustabdo arba atšaukia pritarimą vykdyti šio straipsnio 2 dalies 13 punkte nurodytą veiklą branduolinės energetikos objekte. Teisinio aiškumo ir apibrėžtumo stokoja – kada turėtų būti koks sprendimas priimamas – kada atšaukti pritarimą, o kada – sustabdyti. Įstatyme turėtų būti aiškiai atskirta ir reglamentuota atskirai – kada koks sprendimas priimamas (atitinkamo sprendimo priėmimo pagrindai ir sąlygos). Pvz. siūlytina įvertinti, ar įvykus branduolinei ar radiologinei avarijai pritarimas neturtų būti sustabdomas.

3.2. atkreiptinas dėmesys, kad galiojančiame Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatyme *nėra tokio instituto kaip pritarimo sustabdymas ar atšaukimas*. Taip pat savo esme toks pritarimas jau duotas sukelia teises pasekmes (taip pat ir materialines) subjektams, kuriems toks pritarimas duodamas. Projektą rengėjas turėtų pagrįsti, kad pritarimo stabdymas ar atšaukimas Projekte nurodytais atvejais yra pagrįstas ir proporcingas.

3.3. pažymėtina ir tai, kad pritarimas pagal Projektą būtų atšaukimas arba stabdomas *paaiškėjus*, kad šio straipsnio 2 dalies 13 punkte nurodyta veikla trikdo branduolinės energetikos objekto veiklą. Nurodytas teisinis reguliavimas yra neaiškus, sudarantis sąlygas subjektyviam vertinimui ir piktnaudžiavimui, t. y. formuluotė „paaiškėjus“ suponuoja, kad pritarimą duodančiam subjektui nėra pareigos iš pradžių išsamiai įvertinti, ar nurodyta veikla trikdytų branduolinės energetikos objekto veiklą, taip pat toks paaiškėjimas suponuoja, kad gavus veiklai, nurodytai prašyme pritarimą (teisėtai vykdant veiklą pagal gautą pritarimą), jis vis tiek vėliau „paaiškėjus“ (neaišku kam ir kokiais atvejais bei pagrindais) vis tiek galės būti atšauktas arba sustabdytas. Toks teisinis reguliavimas neužtikrina teisinio tikrumo principo tinkamo įgyvendinimo.

Konstitucinis Teismas yra nurodęs, kad konstitucinis socialinės darnos imperatyvas, konstituciniai teisingumo, protingumo, proporcingumo principai, kitos Konstitucijos nuostatos suponuoja tai, kad Konstitucijoje įtvirtinti nuosavybės neliečiamumas ir subjektyvių nuosavybės teisių apsauga negali būti interpretuojami kaip pagrindas savininko teisės ir interesus priešpriešinti viešajam interesui (2005 m. gegužės 13 d., 2008 m. gegužės 20 d., 2015 m. balandžio 3 d. nutarimai); įstatymų leidėjas, reguliuodamas nuosavybės teisių apsaugą, turi užtikrinti Konstitucijos ginamų ir saugomų vertybių pusiausvyrą (2008 m. spalio 30 d. nutarimas).

Pažymėtina ir tai, kad paprastai teises pasekmes sukėlę institucijų sprendimai (šiuo atveju pritarimas) turėtų būti naikinami teisminiu keliu kartu sprendžiant ir tokio sprendimo (pritarimo) atšaukimo ar sustabdymo teisinius padarinius (pvz. kaip tai yra statybos leidimų naikinimo atveju).

3.4. kas liečia kitą pagrindą - paaiškėjus, kad pasikeitė šio straipsnio 2 dalies 13 punkte nurodyta veikla, kuriai buvo gautas Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos pritarimas –

neturėtų pritarimas būti stabdomas ar atšaukiamas, nes jeigu pritarimas buvo duotas konkrečiai veiklai, o vykdoma kitokia veikla - turėtų būti laikoma, kad ta veikla vykdoma be pritarimo, o buvusio pritarimo nereikėtų nei atšaukti, nei sustabdyti.

4. Projekto 1 straipsnyje (keičiamo įstatymo 53 straipsnio 8 dalyje) siūloma nustatyti, kad *„Šio straipsnio 2 dalies 13 punkte nurodytą veiklą vykdančio asmuo per 3 darbo dienas nuo pranešimo apie tai, kad Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija, vadovaudamasi šio straipsnio 7 dalimi, sustabdė ar atšaukė pritarimą vykdyti šio straipsnio 2 dalies 13 punkte nurodytą veiklą, gavimo dienos, jeigu pranešime nenustatyta kitaip, **privalo sustabdyti veiklą branduolinės energetikos objekto sanitarinės apsaugos zonoje.**“* Nurodytas teisinis reguliavimas diskutuotinas keliais aspektais – visų pirma, sprendimą sustabdyti ar atšaukti pritarimą neabejotinai turėtų būti galima skusti teismui, todėl neaiškus tokio įpareigojimo stabdyti veiklą per 3 darbo dienas nuo gavimo pagrįstumas ir įgyvendinamumas, kai asmenys gindami savo teises kreipsis į teismą. Šiuo aspektu turėtų būti peržiūrėtas siūlomas nustatyti teisinis reguliavimas (suderintas su teismų procesais).

Lygiai taip pat nurodytas teisinis reguliavimas turėtų būti įvertintas (ir jo vertinimas pateiktas Projektų aiškinamajame rašte) įgyvendinamumo ir proporcingumo principo aspektu.

5. Projekto 1 straipsnyje (keičiamo įstatymo 53 straipsnio 8 dalyje) siūloma nustatyti, kad *„Veiklą vykdančio asmens patirti nuostoliai dėl veiklos sustabdymo neatlyginami, išskyrus atvejus, kai Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija sustabdė ar atšaukė pritarimą vykdyti šio straipsnio 2 dalies 13 punkte nurodytą veiklą branduolinės energetikos objekte įvykus branduolinei ar radiologinei avarijai. Tokiais atvejais valstybės parama už žalą, patirtą dėl ekstremaliosios situacijos, įvykus branduolinei ar radiologinei avarijai, teikiama vadovaujantis Vyriausybės nustatyta tvarka.“*

Siūlomas teisinis reguliavimas turi būti įvertintas šiais aspektais:

5.1. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog būtinumas atlyginti asmeniui padarytą materialinę ir moralinę žalą yra konstitucinis principas, kylantis iš Konstitucijos 30 straipsnio 2 dalies, kurioje nustatyta, kad asmeniui padarytos materialinės ir moralinės žalos atlyginimą nustato įstatymas (2009 m. kovo 27 d., 2013 m. gruodžio 6 d. nutarimai). Šioje Konstitucijos nuostatoje yra įtvirtinta įstatymų leidėjo pareiga išleisti įstatymą ar įstatymus, nustatančius žalos atlyginimą asmeniui už jam padarytą materialinę ir moralinę žalą (2010 m. vasario 3 d., 2012 m. balandžio 18 d. nutarimai). Jeigu asmuo vykdo teisės aktuose nustatytus jam reikalavimus ir pritarimo gavimo metu tokia veikla yra galima arba tuo metu pritarimo gavimo teisės aktai nereikalavo – asmuo dėl valstybės institucijų veiksmų – teisinio reguliavimo pasikeitimo – kuriuo galimai apribojama jo nuosavybės teisė ir ūkinės veiklos laisvė – gali (ir turi teisę) reikalauti, kad atsiradusi žala (nuostoliai) jam būtų padengti (atlyginti). Tik tuo atveju, kai asmuo vykdė akivaizdžiai priešingą teisės aktuose

nustatytai tvarkai (leidimams) veiklą, iš tokios veiklos asmuo negali tikėtis sau naudos - neteisėti (priešingi teisei) veiksmai teisės nėra ginami, visai kitais atvejais asmuo turi teisę į teisingos žalos (nuostolių) atlyginimą.

5.2. vertinant teisinį reguliavimą, pagal kurį įvykus branduolinei ar radiologinei avarijai asmeniui būtų teikiama valstybės parama už žalą, nelaikytina tinkamu (visišku) žalos atlyginimo principo įgyvendinimu.

Be to, Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad asmeniui padarytos žalos atlyginimas turi būti realus ir teisingas. Konstitucijoje imperatyviai reikalaujama įstatymu nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad asmuo, kuriam neteisėtais veiksmais buvo padaryta žala, visais atvejais galėtų reikalauti teisingo tos žalos atlyginimo ir tą atlyginimą gauti (2010 m. vasario 3 d., 2013 m. gruodžio 6 d. nutarimai). Atlyginant materialinę žalą visais atvejais yra įmanoma vadovautis visiško (adekvataus) žalos atlyginimo principu (*restitutio in integrum*), kai padarytos žalos dydis gali būti išreiškiamas piniginiu ekvivalentu ir ta žala gali būti atlyginama pinigais (tai nepaneigia galimybės materialinę žalą atlyginti ir kitu turtu ar dar kitaip); taigi už materialius praradimus atlyginama materialiomis vertybėmis (2006 m. rugpjūčio 19 d., 2010 m. vasario 3 d. nutarimai).

Dėl nurodytų priežasčių žalos ir paramos susiejimas bei pakeitimas vieno instituto kitu yra nekorektiškas (teisiškai ydingas).

6. Projekto 2 straipsnio 4-7 dalyje siūlomas nustatyti teisinis reguliavimas turėtų būti įvertinas šios išvados 3-5 punktuose nurodytais aspektais.

Dėl Lietuvos Respublikos statybos įstatymo Nr. I-1240 27 ir 27-1 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Statybos įstatymo projektas)

7. Statybos įstatymo projekto 2 straipsnio 2 dalis (įstatymo įsigaliojimas ir įgyvendinimas) tikslintina taip, kad ji derėtų su keičiamo įstatymo projekto 1 ir 2 straipsniais (juose subjektams nustatomoms pareigoms priimti teisės aktus).

Eglė Izokaitytė, tel. +37052098832; +37066842741, el. p. egle.izokaityte@lrv.lt